

هنجاریابی پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان

دکتر محمدرضا عابدی*، دکتر سیدابراهیم میرشاه‌جعفری**، دکتر محمدجواد لیاقتدار**

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف تهیه جدول هنجار برای پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان انجام شده است. **مواد و روش کار:** در این پژوهش ۷۲۷ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان به روش نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای انتخاب شده، با پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد بررسی شدند. داده‌ها به کمک روش‌های آمار توصیفی و رسم نمودار ارائه شدند. **یافته‌ها:** نمره‌های به دست آمده به رتبه درصدی، Z و T تبدیل شده، سپس جدول هنجار درصدی و استاندارد برای دانشجویان تهیه گردید. **نتیجه‌گیری:** پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است و برای سنجش شادکامی دانشجویان سودمند است.

کلیدواژه: شادکامی، هنجاریابی، پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد، روایی، پایایی

مقدمه

استدلال^۵، هیجان^۶ و امیال^۷ (دیکی^۸، ۱۹۹۹) و ارسطو آن را عبارت از زندگی معنوی می‌دانست (آیزنک^۹، ۱۹۹۰). آرجیل^{۱۰} و کروسلند^{۱۱} (۱۹۸۷) به منظور ارائه یک تعریف عملیاتی از شادکامی آن را دارای سه بخش مهم دانسته‌اند: فراوانی و درجه عاطفه مثبت یا احساس خوشی^{۱۲}، میانگین سطح رضایت در طول یک دوره، و نداشتن احساس منفی،

شادکامی بخش مهمی از کیفیت زندگی و بالاتر از ثروت یا فعالیت جنسی به شمار می‌رود (اسکوینگتون^۱، مک آرتور^۲ و سامرست^۳، ۱۹۹۷). وینهوون^۴ (۱۹۹۴) شادکامی را صفتی می‌داند که دارای سه معیار ثبات زمانی، ثبات موقعیتی و علت درونی می‌باشد. افلاطون شادی را حالت تعادل میان سه عنصر

* دکترای تخصصی مشاوره، استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان. اصفهان، خیابان هزارجریب، دانشگاه اصفهان.
E-mail: m.r.abedi@ui.ac.ir

فاکس: ۰۳۱۱-۶۶۸۳۱۰۷ (نویسنده مسئول).

** دکترای تخصصی علوم تربیتی، استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان.

1- Skevington
3- Somerset
5- reasoning
7- appetites
9- Eysenck
11- Crossland

2- MacArthur
4- Veenhoven
6- emotion
8- Dickey
10- Argyle
12- positive affector joy

پایایی بازآزمایی قوی تری گزارش شده است. هم چنین، افزون بر همبستگی بالا با ارزیابی دوستان، با ابعاد شخصیتی، فشار روانی و حمایت اجتماعی رابطه قوی داشته است (آرجیل، ۲۰۰۱).

فرانسیس و همکاران (۱۹۹۸) در پژوهشی بین فرهنگی برای روایی و پایایی پرسش نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان انگلیسی، آمریکایی، استرالیایی و کانادایی ضریب آلفای این پرسش نامه را بین ۰/۸۹ تا ۰/۹۰ گزارش نمودند.

در ایران پرسش نامه شادکامی آکسفورد توسط علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) ترجمه شده و درستی برگردان آن توسط هشت متخصص تأیید شده است. روایی صوری پرسش نامه نیز به تأیید ده متخصص رسیده است. بررسی پایایی و روایی پرسش نامه، با ۱۱۰ دانشجوی کارشناسی دانشگاه های علامه طباطبایی و شاهد تهران آزمون شدند. آلفای کرونباخ ۰/۹۸ و پایایی تصفی ۰/۹۲ بوده، هم چنین پایایی به روش بازآزمایی پس از سه هفته ۰/۷۹ به دست آمد.

هدف اصلی پژوهش حاضر، تهیه جدول هنجار برای پرسش نامه شادکامی آکسفورد در میان دانشجویان دانشگاه های اصفهان بوده است.

مواد و روش کار

جامعه آماری پژوهش دانشجویان دانشگاه های اصفهان در سال تحصیلی ۸۲-۱۳۸۱ بودند. انتخاب نمونه به روش نمونه گیری تصادفی - طبقه ای متناسب با تعداد دانشجویان هر دانشگاه بود. در مجموع، ۷۲۷ نفر انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش، پرسش نامه شادکامی آکسفورد (آرجیل و همکاران، ۱۹۸۹) و پرسش نامه شادکامی فوردایس^{۲۰} (آیزنک، ۱۹۹۰) بود. پرسش نامه شادکامی آکسفورد دارای ۲۹ ماده چهار گزینه ای است که گزینه های آن به ترتیب از صفر تا سه نمره گذاری می شود و نمره هر آزمودنی بین صفر تا ۸۷ قرار می گیرد. پرسش نامه شادکامی

افسردگی و اضطراب. این تعریف در پرسش نامه آکسفورد مبنای اندازه گیری شادکامی قرار گرفته است.

برای اندازه گیری شادکامی شیوه های گوناگونی به کار برده شده است. در نخستین پژوهش ها برای سنجش شادکامی پرسش مستقیم "چقدر شاد هستید؟" به کار برده شد. این پرسش دارای سه گزینه خیلی شاد، تا حدی شاد و ناشاد می شد. گورین^۱، وروف^۲ و فلد^۳ (۱۹۶۰) و برادبرن^۴ و کپلوویتز^۵ (۱۹۶۵) و بسیاری از بررسی های انجام شده برای اندازه گیری شادکامی از همین روش بهره گرفته اند. برای سنجش شادکامی ابزارهای دیگری از جمله مقیاس تعادل عاطفی (برادبرن، ۱۹۶۹)، شاخص عاطفه عمومی کمپل (کمپل^۶، کانورس^۷ و راجرز^۸، ۱۹۷۶)، پرسش نامه سلامت ذهنی (نگپال^۹ و سل^{۱۰}، ۱۹۸۵) و پرسش نامه بررسی خلق (آندروود^{۱۱} و فرومیتینگ^{۱۲}، ۱۹۸۰) نیز به کار برده شده اند.

یکی از مقیاس هایی که برای اندازه گیری شادکامی ساخته شده، پرسش نامه شادکامی آکسفورد^{۱۳} است (آرجیل، مارتین^{۱۴} و کروسلند، ۱۹۸۹). پایه نظری این پرسش نامه تعریف آرجیل و کروسلند (۱۹۸۷) از شادکامی بود. به باور آرجیل و همکاران (۱۹۸۹) این پرسش نامه نقطه مقابل پرسش نامه افسردگی بک^{۱۵} (BDI) است. ۲۱ پرسش از پرسش های این پرسش نامه از BDI برگرفته شده و معکوس گردیده و یازده پرسش به آن افزوده شده است تا سایر جنبه های سلامت ذهنی را پوشش دهد. فرم نهایی پرسش نامه با ۲۹ پرسش چهار گزینه ای آماده شد که در هر پرسش فرد درباره خود از احساس ناشادی تا احساس شادی بسیار زیاد قضاوت می کند (فرانسیس^{۱۶}، برو^{۱۷}، لستر^{۱۸} و فیلیپ چاک^{۱۹}، ۱۹۹۸).

آرجیل و همکاران (۱۹۸۹) پایایی پرسش نامه آکسفورد را به کمک ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و پایایی بازآزمایی آن را طی هفت هفته ۰/۷۸ گزارش کرده اند. روایی هم زمان این پرسش نامه با استفاده از ارزیابی دوستان افراد درباره آنان ۰/۴۳ محاسبه شد. هم چنین، از آنجا که شادمانی دارای سه بخش عاطفه مثبت، رضایت و نبود عاطفه منفی دانسته شده، همبستگی پرسش نامه شادکامی آکسفورد با مقیاس عاطفه مثبت برادبرن ۰/۳۲، با شاخص رضایت از زندگی آرجیل ۰/۵۷، و با پرسش نامه افسردگی بک ۰/۵۲ - محاسبه شد (فرانسیس و همکاران، ۱۹۹۸).

پرسش نامه شادکامی آکسفورد در بسیاری از پژوهش های مربوط به شادکامی به کار برده شده و نسبت به BDI دارای

1- Gurin	2- Veroff
3- Fled	4- Bradburn
5- Caplovitz	6- Campbell
7- Converse	8- Rogers
9- Nagpal	10- Sell
11- Underwood	12- Fromiting
13- Oxford Happiness Inventory	
14- Martin	
15- Beck Depression Inventory	
16- Francis	17- Brow
18- Lester	19- Philipchalk
20 - Fordyce Happiness Inventory	

یافته‌ها نشان دادند که نمره‌ها از توزیع بهنجار برخوردارند. این بررسی میانگین نمره آزمودنی‌های پژوهش را در پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد ۴۴/۳۸ (انحراف معیار ۱۳/۳۸)، بالاترین نمره را ۸۷ و پایین‌ترین نمره را صفر نشان داد.

نمره‌های معادل صدک‌های ده گانه (دهک‌ها)، محاسبه شد (جدول ۲). در جدول ۲، چارک اول و چارک سوم نمره‌ها نیز نشان داده شده است.

نمره‌های به‌دست آمده به نمره‌های Z با میانگین صفر و انحراف معیار یک تبدیل شد. نمره‌های T، رتبه درصدی و نمره آزمودنی‌ها در جدول ۳ ارائه شده است.

برای محاسبه پایایی چند روش به کار برده شد. برای تعیین همسانی درونی، روش آلفای کرونباخ ضریب آلفای ۰/۸۵ را به‌دست داد. پایایی پرسش‌نامه به روش اسپیرمن براون ۰/۷۹ و به روش گوتمن ۰/۷۸ محاسبه شد. هم‌چنین برای تعیین پایایی به روش بازآزمایی، با فاصله دو ماه در یک نمونه ۵۰ نفری از دانشجویان که به تصادف انتخاب شده بودند، پرسش‌نامه اجرا شد و ضریب ۰/۷۳ به‌دست آمد.

برای بررسی روایی عاملی پرسش‌نامه به کمک روش تحلیل عوامل و چرخش واریانس و با توجه به مقادیر ویژه بالاتر از یک، شش عامل استخراج شد. عوامل استخراج شده عبارتند از رضایت از زندگی، احساس خوشی، عزت نفس، آرامش، احساس کنترل و کارآمدی. ضمن این‌که تمامی پرسش‌ها در عوامل شش گانه جای گرفتند، در مجموع این شش عامل ۷۴/۳۶ درصد واریانس کل را تبیین کردند. برای تعیین روایی هم‌زمان پرسش‌نامه، همبستگی این پرسش‌نامه با پرسش‌نامه شادکامی فوردایس در یک نمونه ۷۲۷ نفری ۰/۷۳ محاسبه شد.

این بررسی بین نمره‌های شادمانی دو جنس دختر و پسر در هر چهار دانشگاه و در کل تفاوت معنی‌داری نشان نداد.

فوردایس دارای ۴۸ ماده است که دامنه نمره‌های هر ماده از صفر تا ده می‌باشد. پاسخگو می‌تواند حداکثر نمره ۴۸۰ به‌دست آورد. این پرسش‌نامه توسط آیزنک (۱۹۹۰) بر پایه دیدگاه فوردایس^۱ (۱۹۸۸) ساخته شده است. در ایران عابدی (۱۳۸۱، ۱۳۸۰) این پرسش‌نامه را برای کاربرد پژوهشی ترجمه نموده و درستی برگردان آن توسط پنج متخصص تأیید گردیده است. هم‌چنین، جعفری، عابدی و لیاقت‌دار (۱۳۸۳) روایی محتوایی پرسش‌نامه را به کمک ده متخصص تأیید نمودند و پایایی بازآزمایی پرسش‌نامه را با فاصله دو ماه بر روی ۵۰ نفر، ۰/۷۰ و پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ با ۲۰۰ نفر، ۰/۹۲ گزارش کردند.

برای تهیه جدول‌های هنجار، پرسش‌نامه به ۷۲۷ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان که به‌صورت تصادفی - طبقه‌ای انتخاب شده بودند داده شد. نمره‌های این دانشجویان پس از استخراج به نمره‌های معیار T با میانگین ۵۰ و انحراف معیار ۱۰ تبدیل و به این ترتیب هنجار آزمون تهیه گردید. تحلیل داده‌ها به روش آمار توصیفی و رسم نمودار انجام شد.

یافته‌ها

۲۹۴ نفر (۴۰/۴٪) از دانشگاه اصفهان، ۱۶۱ نفر (۲۲/۱٪) از دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۲۱۲ نفر (۲۹/۲٪) از دانشگاه صنعتی و ۶۰ نفر (۸/۳٪) از دانشگاه هنر انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱- توزیع فراوانی آزمودنی‌های پژوهش بر حسب جنسیت و دانشگاه محل تحصیل

دانشگاه	دختر فراوانی (%)	پسر فراوانی (%)	کل فراوانی (%)
اصفهان	۱۹۱ (۴۷/۴)	۱۰۳ (۳۱/۸)	۲۹۴ (۴۰/۴)
علوم پزشکی	۹۸ (۲۴/۳)	۶۳ (۱۹/۴)	۱۶۱ (۲۲/۱)
صنعتی	۸۴ (۲۰/۸)	۱۲۸ (۳۹/۵)	۲۱۲ (۲۹/۲)
هنر	۳۰ (۷/۴)	۳۰ (۹/۳)	۶۰ (۸/۳)
کل	۴۰۳ (۱۰۰)	۳۲۴ (۱۰۰)	۷۲۷ (۱۰۰)

جدول ۲- صدک‌های معادل نمره‌های آزمودنی‌ها در پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد

صدک	۱۰	۲۰	۲۵	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۷۵	۸۰	۹۰
نمره	۲۸	۳۳	۳۵	۳۷	۴۱	۴۴	۴۸	۵۱	۵۴	۵۶	۶۲

جدول ۳- هنجار درصدی و استاندارد پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در بررسی حاضر

نمره	رتبه درصدی	T	نمره	رتبه درصدی	T	نمره	رتبه درصدی	T
۰	۰/۱	۱۷	۳۲	۱۸/۲	۴۱	۵۷	۸۲/۹	۶۰
۲	۰/۳	۱۸	۳۳	۲۰/۲	۴۱	۵۸	۸۴/۶	۶۱
۴	۰/۴	۱۹	۳۴	۲۲/۸	۴۲	۵۹	۸۶	۶۱
۵	۰/۶	۲۱	۳۵	۲۵/۲	۴۳	۶۰	۸۷/۵	۶۲
۷	۰/۷	۲۳	۳۶	۲۷/۶	۴۴	۶۱	۸۹/۵	۶۳
۱۰	۱/۱	۲۵	۳۷	۳۰	۴۵	۶۲	۹۰/۲	۶۴
۱۲	۱/۴	۲۶	۳۸	۳۲/۵	۴۶	۶۳	۹۱/۳	۶۴
۱۳	۱/۷	۲۷	۳۹	۳۴/۸	۴۶	۶۴	۹۳/۹	۶۵
۱۴	۱/۸	۲۸	۴۰	۳۷/۴	۴۷	۶۵	۹۴/۶	۶۶
۱۵	۲/۱	۲۹	۴۱	۴۱/۴	۴۸	۶۶	۹۵/۷	۶۷
۱۶	۲/۳	۳۰	۴۲	۴۴/۸	۴۹	۶۷	۹۶/۶	۶۷
۱۸	۲/۹	۳۱	۴۳	۴۸/۶	۴۹	۶۸	۹۷/۴	۶۸
۱۹	۳	۳۲	۴۴	۵۰/۹	۵۰	۶۹	۹۷/۸	۶۹
۲۰	۳/۶	۳۲	۴۵	۵۳/۶	۵۱	۷۰	۹۸/۱	۷۰
۲۱	۴/۷	۳۳	۴۶	۵۶/۹	۵۲	۷۱	۹۸/۲	۷۰
۲۲	۵	۳۴	۴۷	۵۹/۴	۵۲	۷۲	۹۸/۹	۷۱
۲۳	۵/۲	۳۵	۴۸	۶۲/۷	۵۳	۷۳	۹۹	۷۲
۲۴	۶/۱	۳۵	۴۹	۶۴/۸	۵۴	۷۴	۹۹/۳	۷۳
۲۵	۷/۳	۳۶	۵۰	۶۸/۱	۵۵	۷۵	۹۹/۴	۷۳
۲۶	۸/۵	۳۷	۵۱	۷۰/۴	۵۵	۷۶	۹۹/۶	۷۴
۲۷	۹/۸	۳۸	۵۲	۷۱/۸	۵۶	۷۷	۹۹/۶	۷۵
۲۸	۱۱/۶	۳۸	۵۳	۷۴/۷	۵۷	۸۵	۹۹/۹	۸۱
۲۹	۱۲/۹	۳۹	۵۴	۷۶/۹	۵۸	۸۷	۱۰۰	بالاتر از ۸۱
۳۰	۱۴/۴	۴۰	۵۵	۷۸/۸	۵۸			
۳۱	۱۶/۸	۴۰	۵۶	۸۱	۵۹			

بحث

عزت نفس را از عوامل مهم شادکامی دانسته‌اند و با پژوهش علی‌پور و نوربالا (۱۳۷۸) که پنج عامل رضایت، خلق مثبت، سلامتی، کارآمدی و عزت نفس را در شادکامی مؤثر گزارش نموده‌اند هم‌خوانی دارد.

مقایسه میانگین شادکامی دانشجویان در این پژوهش با پژوهش علی‌پور و نوربالا (۱۳۷۸) گویای نزدیک بودن یافته‌های دو پژوهش است؛ ضمن این که انحراف معیار نمره‌ها نیز با یکدیگر هم‌خوانی دارند. در پژوهش علی‌پور و نوربالا (همان‌جا) میانگین و انحراف معیار نمره‌ها به ترتیب ۴۵/۸ و ۱۳/۴ و در این پژوهش میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۴۴/۴ و ۱۳/۳ بود.

همان‌گونه که بیان شد پس از بررسی آزمون شادکامی آکسفورد در نمونه‌ای ۱۰۱ نفری از دانشجویان دانشگاه‌های علامه طباطبائی و شاهد، آزمون یادشده بر روی ۷۲۷ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان انجام شد. در این پژوهش افزون بر تعیین جدول هنجار، روایی و پایایی پرسش‌نامه نیز تعیین گردید. نمره‌های T می‌توانند اطلاعات مناسبی در مورد میزان شادکامی دانشجویان ارایه دهند.

یافته‌های پژوهش حاضر، مبنی بر رضایت از زندگی، احساس خوشی، عزت نفس، آرامش، احساس کنترل و کارآمدی با یافته‌های آرجیل (۲۰۰۱) و هیلز^۱ و آرجیل (۱۹۹۸) که هفت عامل: رضایت از زندگی، کارآمدی، اجتماعی بودن، سلامت، شناخت مثبت، احساس خوشی و

پروورش شهر اصفهان. پایان‌نامه دکترای مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.
 علی‌پور، احمد؛ نوربالا، احمدعلی (۱۳۷۸). بررسی مقدماتی پایایی و روایی پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های تهران. *فصلنامه اندیشه و رفتار*، سال پنجم، شماره‌های ۱ و ۲، ۶۴-۵۵.

Argyle, M., & Crossland, J. (1987). Dimensions of positive emotions. *British Journal of Social Psychology*, 26, 127-137.

Argyle, M. (2001). *The psychology of happiness*, London: Routledge.

Argyle, M., Martin, M., R., & Crossland, J. (1989). Happiness as a function of personality and social encounters. In J. P. Forgas & R. J. M. Innes (Eds.). *Recent advances in social psychology: An international perspective*. (p.p. 189- 203). North Holand: Elsevier.

Bradburn, N., & Caplovitz, D. (1965). *Reports on happiness*. Chicago: Aldine.

Bradburn, N. (1969). *The structure of psychological well-being*. Chicago: Aldine.

Campbell, A. (1976). Subjective measure of well-being. *American Psychologist*, 31, 117- 124.

Campbell, A., Converse, P., & Rogers, W. L. (1976). *The quality of American life*. New York: Russell Sage Foundation.

Dickey, M. T. (1999). *The pursuit of happiness*. Available on: <http://www.dickey.org/happy.htm>.

Eysenck, M. W. (1990). *Happiness facts and myths*. East Sussex, England: Erlbaum.

Fordyce, M. (1988). A review of research on the happiness measures: A Sixty Second Index of Happiness and Mental Health. *Social Indicators Research*, 20, 89-94.

Francis, L. J. (1999). Happiness is a thing called stable extraversion: A further examination of the relationship between the Oxford Happiness Inventory and Eysenck's dimensional model of personality and gender. *Personality and Individual Differences*, 26, 5-11.

Francis, L. J., Brow, L. B., Lester, D., & Philipchalk, R. (1998). Happiness as stable extraversion: A cross-cultural examination of the reliability and validity of the Oxford Happiness Inventory among students in the U. K., U. S. A., Australian, and Canada. *Personality and Individual Differences*, 24, 167- 171.

هم‌چنین، یافته‌های این پژوهش با پژوهش فرانسیس، زیرترت^۱ و لویز^۲ (۲۰۰۳) هم‌خوانی دارد. آنان میانگین نمره‌های شادکامی ۳۱۱ دانشجوی دانشگاه ورزبرگ در پرسش‌نامه آکسفورد را در مورد دختران و پسران به ترتیب ۴۱/۶ و ۴۳/۱ گزارش کردند. افزون بر این در پژوهش فرانسیس و همکاران (۱۹۹۸) که در کشورهای آمریکا، انگلیس، کانادا و استرالیا انجام شد، میانگین این نمره‌ها از ۳۶ تا ۴۲ گزارش شده است، که از میانگین نمره‌های به‌دست آمده در پژوهش حاضر کمتر است.

یافته پژوهش حاضر مبنی بر نبود تفاوت معنی‌دار میان نمره‌های شادکامی دختران و پسران با یافته‌های علی‌پور و نوربالا (۱۳۷۸)، فرانسیس (۱۹۹۹) و فرانسیس و همکاران (۱۹۹۸) هم‌سو است.

به‌طور کلی می‌توان گفت که به‌کمک پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد و جدول هنجاری به‌دست آمده در این پژوهش می‌توان به سنجش شادکامی دانشجویان پرداخت. با توجه به محدود بودن جامعه پژوهش به دانشجویان دانشگاه اصفهان پیشنهاد می‌شود این پژوهش در سایر گروه‌ها نیز انجام شود و با این آزمون، بیماران افسرده و افراد غیرافسرده مقایسه شوند.

سپاسگزاری

این بررسی با حمایت مالی شورای پژوهشی دانشگاه اصفهان انجام شده است که بدین‌وسیله از حمایت‌های مادی و معنوی معاونت پژوهشی آن دانشگاه سپاسگزاری می‌شود.

دریافت مقاله: ۱۳۸۲/۵/۳۱؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۳/۱۰/۲۷؛

پذیرش مقاله: ۱۳۸۳/۱۱/۷

منابع

جعفری، سیدابراهیم؛ عابدی، محمدرضا؛ لیاقت‌دار، محمد جواد (۱۳۸۳). *شادمانی در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان و عوامل همبسته با آن*. اصفهان: معاونت پژوهشی دانشگاه (گزارش منتشر نشده).
 عابدی، محمدرضا (۱۳۸۰). *بررسی اثربخشی آموزش شناختی- رفتاری فوردایس بر شادمانی، اضطراب افسردگی و روابط اجتماعی دانشجویان دانشگاه اصفهان*. مقاله ارائه شده در چهارمین هفته پژوهش دانشگاه اصفهان.
 عابدی، محمدرضا (۱۳۸۱). *بررسی و مقایسه اثربخشی روش‌های مشاوره شغلی به سبک نظریه یادگیری اجتماعی، سازگاری شغلی و مدل شناختی- رفتاری شادمانی فوردایس بر کاهش فرسودگی شغلی مشاوران آموزش و*

- Francis, L. J., Zibertz, H. G., & Lewise, C. A. (2003). The relationship between religion and happiness among German students. *Pastoral Psychology*, 51, 273- 281.
- Gurin, G., Veroff, J., & Fled, S. (1960). *American view their mental health*, New York: Basic Books.
- Hills, P., & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and Individual Differences*, 25, 523- 535.
- Nagpal, R., & Sell, H. (1985). *Subjective well-being*. New Delhi: World Health Organization.
- Skevington, S. M., MacArthur, P. R., & Somerset, M. (1997). Developing items for the whole: An investigation of contemporary beliefs about quality of life related to health in Britain. *British Journal of Health Psychology*, 2, 55-72.
- Underwood, B., & Fromiting, W. (1980). The mood survey: A personality measure of happy and sad moods. *Journal of Personality Assessment*, 44, 404-414.
- Veenhoven, R. (1994). Is happiness a trait? Tests of the theory that a better society does not make people any happier. *Social Indicators Research*, 32, 101-160.